

Protokół posiedzenia
Centralnej Komisji Metodycznej
Warszawa, 22 lutego 2017 r.

Obecni:

- Hanna Staszewska (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) – przewodnicząca,
- Robert Górski (NDAP) – sekretarz,
- Kamila Follprecht (Archiwum Narodowe w Krakowie),
- Małgorzata Król (Archiwum Akt Nowych),
- Dariusz Magier (Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Lublinie),
- Zbigniew Marek (Archiwum Państwowe w Poznaniu),
- Monika Płuciennik (Archiwum Państwowe w Gdańsku),
- Aleksandra Starczewska-Wojnar (Archiwum Państwowe w Opolu),
- Jakub Żygawski (Archiwum Państwowe w Zamościu)

oraz goście:

- Henryk Niestrój, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych,
- Maciej Zdunek, dyrektor Departamentu Archiwistyki NDAP,
- Bartosz Nowożycki (Departament Archiwistyki),
- Anna Laszuk (Departament Archiwistyki),
- Michał Serdyński (Departament Archiwistyki),
- Maciej Parzniewski (Narodowe Archiwum Cyfrowe),
- Sebastian Czerniak (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Porządek spotkania:

1. Otwarcie spotkania i omówienie bieżących spraw organizacyjnych i trwających prac metodycznych Centralnej Komisji Metodycznej,
2. Omówienie uwag archiwów państwowych do projektu zarządzenia w sprawie zasad postępowania z aktami stanu cywilnego w archiwach państwowych.
3. Wolne głosy i wnioski.
4. Zamknięcie spotkania.

Ad 1.

Posiedzenie Centralnej Komisji Metodycznej otworzyła przewodnicząca Hanna Staszewska. Powitała przybyłych członków Komisji oraz gości. Przedstawiła propozycję

trzydniowego spotkania CKM, które miałyby się odbyć w dniach 29-31 marca. Zgodnie z harmonogramem do tego czasu powinny być gotowe projekty normatywów w sprawie ewidencji zasobu archiwalnego, inwentaryzacji, inwentarza archiwalnego, zatwierdzania opracowania w archiwach oraz funkcjonowania komisji metodycznych, nad którymi pracowali i pracują członkowie Komisji w grupach powołanych przez Przewodniczącą. Trzydniowe posiedzenie będzie okazją do omówienia rezultatów prac, tak aby w drugim kwartale przekazać projekty do opiniowania archiwów państwowych, departamentów Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz prawników. Z kolei we wrześniu CKM powinna ustalić ostateczne brzmienie projektów po analizie zgłoszonych uwag. Równoległe z tymi pracami Departament Archiwistyki (przy współpracy CKM) powinien dokonać przeglądu obowiązujących przepisów metodycznych pod kątem ich zgodności z projektowanymi zmianami. Wszystkie prace powinny przebiegać równoległe ze zmianami w Systemie ZoSIA, tak aby 1 stycznia 2018 r. system był dostosowany do nowych przepisów.

Maciej Zdunek, Dyrektor Departamentu Archiwistyki, przypomniał że 1 marca odbędzie się kolejne posiedzenie Komitetu Sterującego systemem ZoSIA, na którym określony zostanie ostateczny termin przekazania do kierownika projektu przez NDAP wykazu koniecznych zmian w systemie. Przypomniał, że podobny tryb pracy przyjęto przy okazji prac nad obowiązującym zarządzeniem Nr 11 z 4 listopada 2013 r. w sprawie ewidencji zasobu archiwalnego w archiwach państwowych, kiedy to Narodowe Archiwum Cyfrowe otrzymało wykaz zmian, jakie miały znaleźć się w ZoSIA.

H. Staszewska zasugerowała też konieczność zorganizowania szkoleń w zakresie wprowadzanych zmian, z których pierwsze miałyby odbyć się w czerwcu.

M. Zdunek przypomniał, że organizując spotkania należy wziąć pod uwagę, że w Naczelnej Dyrekcji planowany jest remont i sale konferencyjne będą wyłączone z użytku do grudnia br.

Ad 2.

W dalszej części spotkania przystąpiono do omawiania uwag przesłanych przez archiwa państwowe (załącznik nr 1). Część zmian miało charakter głównie redakcyjny, a większość dotyczyła tych samych lub podobnych zagadnień. Zmianie ulegnie preambuła, co podyktowane jest faktem uznania za uchylony tekst rozporządzenia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 25 lipca 1984 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych (Dz. U. Nr 41, poz. 218).

W § 2 zdecydowano o dodaniu kolejnego terminu – księga łączna, a definicję ma przygotować Monika Płuciennik. W punkcie 4 uzupełniono definicję wtóropisu, dodając po wyrazie „drugi” – „i kolejny”. Odnosząc się do propozycji rozbudowania słowniczka, członkowie CKM uznali, że to miejsce w zarządzeniu powinno zawierać jedynie terminy stosowane w normatywie i nie ma potrzeby ich zbytniego uszczegóławiania. Dyskusję wywołały sugestie uwzględnienia w definicji akt stanu cywilnego (pkt 2) rozwodów i zapowiedzi, gdyż m.in. w Archiwum Państwowym w Płocku przechowywane są także akta rozwodów z lat 1810-1825. Stwierdzono, że rozwody stanowią akta spraw sądowych, a w projekcie opieramy się na definicji ustawowej, jak zauważyła Anna Laszuk. Skoro jednak taka sytuacja ma miejsce, zdecydowano, że rozwody można dopisać. Z kolei w przypadku zapowiedzi, jak zauważył Zbigniew Marek, stanowią one akta stanu cywilnego i mieszczą się w definicji określonej w pkt. 1.

Dyskutowano także nad uwagą Archiwum Głównego Akt Dawnych odnośnie tworzenia zespołów akt stanu cywilnego, aby wyróżnić akta zabużańskie jako zbiory konkretnego wyznania, nie dzieląc ich na poszczególne parafie. H. Staszewska sugerowała aby takie zbiory dzielić. Z kolei A. Laszuk zauważyła, że akta te zostały już zdigitalizowane i sugestia Przewodniczącej nie jest właściwym rozwiązaniem, z czym H. Staszewska zgodziła. Odnosząc się z kolei do kwestii łączenia akt parafii i akt stanu cywilnego, Aleksandra Starczewska-Wojnar zauważyła, że w Archiwum Państwowym w Opolu chcąc uniknąć tworzenia zespołów, które liczyłyby jedną jednostkę archiwalną, zdecydowano się dołączać materiały parafii do akt stanu cywilnego. Zespoły otrzymywały wówczas nazwy według schematu: „Parafia ...”. Zauważono jednak, że zespoły tego rodzaju stanowią stosunkowo rzadkie przypadki i należy oddzielać akta parafii od akt stanu cywilnego. A. Laszuk wskazała, że w przepisach przejściowych i końcowych należy dopisać, że stosowanie nowego normatywu dotyczy zespołów nieopracowanych. Zapytała także, jak będzie ta sytuacja wyglądała w przypadku danych w bazie PRADZIAD. H. Staszewska zasugerowała, aby ująć to w instrukcji do PRADZIADa.

W związku z szeregiem istotnych uwag do zapisów w § 3 (por. uwagi Archiwum Państwowego w Kaliszu, Lublinie, Suwałkach, Warszawie, Poznaniu, Lublinie oraz Narodowego Archiwum Cyfrowego), które wymagałyby znaczącej ingerencji w treść, w tym usunięcia m.in. ust. 3, 4, 5, zdecydowano zasięgnąć opinii prawnika w kwestiach ujętych w tym paragrafie.

Zastanawiano się także nad kwestią przypisków i wzmianek dodatkowych dokonywanych w aktach stanu cywilnego przekazanych do archiwów państwowych. Postanowiono, że racjonalnym rozwiązaniem w datowaniu jednostek archiwalnych będzie rezygnacja z posteriorów i anteriorów. Informację o przypiskach należałoby wówczas ująć w opisie jednostki, np. w uwagach. Dokumenty, na podstawie których dokonywane są zmiany w aktach stanu cywilnego w archiwach państwowych należy umieszczać np. w teczce zespołu.

Problem datacji pojawił się także w przypadku tworzenia zespołów z odpisów powojennych i wątpliwości, czy właściwymi będą daty wydarzeń stanu cywilnego, czy wytworzenia akt. Kwestia ta będzie jeszcze przedmiotem dyskusji.

Innym problemem jest odrębność zespołów akt stanu cywilnego filiałów (§ 4 ust. 1). Jeśli będą tworzone odrębne zespoły, konieczne jest – na co zwróciła uwagę A. Laszuk – podanie w normatywie przykładowych nazw takich zespołów.

W § 5 ust. wprowadzono dodatkowo cezurę 1784 r. Podobnej zmiany dokonano w załączniku nr 2.

W § 6, zgodnie z uwagami, zdecydowano się zmienić sformułowanie „odłam wyznania” na „obrzątek”, a także usunąć „sekty”.

W § 7 zdecydowano o wykreśleniu ust. 1 i 2. H. Staszewska i K. Follprecht stwierdziły, że w celach udostępniania wystarczy sporządzana na bieżąco – zaraz po przejęciu materiałów archiwalnych – ewidencję akt stanu cywilnego.

Zdecydowano także o usunięciu w § 8 ust. 3 podzespołu i zastąpienia go serią. Zgodnie stwierdzono jednak, że dyskusja o podzespołach jest potrzebna. Z kolei „dokumentacja mająca zabezpieczać właściwe akty stanu cywilnego”, o której mowa w § 8 w ust. 4 wymaga zdefiniowania, do czego zobowiązał się Z. Marek. Dyskusję w tym zakresie członkowie CKM kontynuować będą na kolejnym posiedzeniu.

W § 8 ust. 5 wykreślono „pomoce kancelaryjne” z zaznaczeniem, że w sprawie trybu postępowania z nimi powinien wypowiedzieć się Departament Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego.

Odnosząc się do uwagi Archiwum Państwowego w Poznaniu o zasadność włączania do zespołu akt luźnych przekazanych przez urzędy stanu cywilnego, które nie są związane z treścią materiałów archiwalnych ustalono, że należy utworzyć z nich odrębne jednostki i dołączać do właściwych serii.

Ad 3.

W dalszej części spotkania ustalono, że Komisja spotka się na kolejnym posiedzeniu w dniu 1 marca, w celu kontynuowania pracy nad projektem zarządzenia w sprawie zasad postępowania z aktami stanu cywilnego w archiwach państwowych.

Przewodnicząca zasugerowała także połączenie rezultatów prac autorów projektu normatywu dotyczącego inwentaryzacji i inwentarza. Należy przy tym przemyśleć kwestie związane z trybem zatwierdzania pomocy archiwalnych i przechowywania inwentarzy w postaci elektronicznej, a także zastanowić się - w kontekście projektu zarządzenia w sprawie ewidencji – nad zasadnością utrzymywania podziału na jednostki archiwalne i inwentarzowe.

Przewodnicząca zobowiązała także członków CKM do zastanowienia się, czy oryginalna, obcojęzyczna nazwa twórcy powinna być nazwą główną, ponadto, co robić z opisami jednostek, które zostały przesunięte z do innego zespołu lub zaginęły. Czy opisy takich jednostek należałoby zostawić w inwentarzu z zaznaczeniem, np. vacat?

Innym zagadnieniem do zastanowienia jest kwestia sposobu inwentaryzacji dokumentacji elektronicznej przechowywanej np. na płytach CD lub pendrive'ach. Dyskusja do czasu kolejnego posiedzenia powinna toczyć się na forum.

M. Płuciennik zasugerowała kompleksowe podejście do zagadnienia jednostek archiwalnych i inwentarzowych, a także zespołu, podzespołu itd. H. Staszewska odparła, że dyskusja byłaby niewątpliwie ciekawa i potrzebna, ale CKM jest ograniczony harmonogramem, w którym wyraźnie nakreślono zakres prac.

K. Follprecht zwróciła też uwagę na nazewnictwo pomocy ewidencyjno-informacyjnych w kontekście sprawozdań, w tym także obecność spisów zdawczo-odbiorczych obok protokołów zdawczo-odbiorczych.

W związku z tym, że nie było innych głosów i wniosków, Hanna Staszewska podziękowała wszystkim za przybycie i dyskusję.

Robert Górski
Sekretarz

Hanna Staszewska
Przewodniczący

Załączniki:

- 1) Uwagi przekazane przez archiwa państwowe do projektu zarządzenia w sprawie zasad postępowania z aktami stanu cywilnego,
- 2) projekt zarządzenia w sprawie zasad postępowania z aktami stanu cywilnego w archiwach państwowych.